

شاهراه سن پترزبورگ - خلیج فارس در ریل عملیاتی

مقصران کمبود جراح قلب به صحنه برگشتند

چرا به ازای هر یک میلیون ایرانی ۳ جراح قلب داریم؟

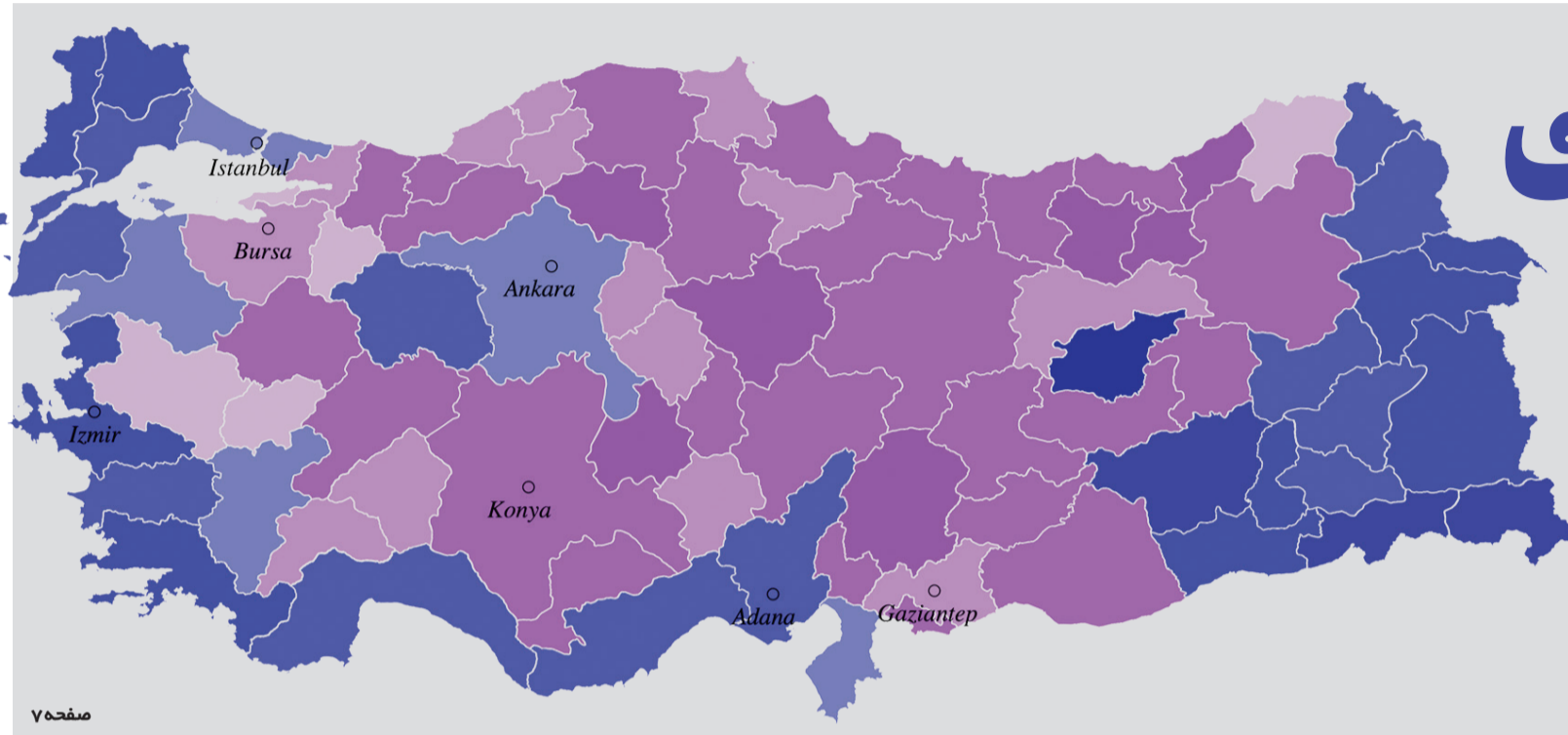
روزنامه خبری تحلیلی، دانشگاهی صبح ایران
صدای نخبگان، نگاه جوانان

۱۶ صفحه
۳۰۰۰ تومان

شماره مسلسل ۴۰۴
په‌په‌شبه ۱۷ اردیبهشت ۱۴۰۲
۲۶ شول ۱۴۴۴
۲۰۲۳، ص ۱۷
شماره ۷۸۶۶

www.fdn.ir | Wed | 17 May 2023 | vol.14 | No. 3866 | 16 Pages

جامعه‌شناسی یک انتخابات

تحلیل دقیق جزئیات آماری انتخابات ریاست جمهوری ترکیه نشان می‌دهد شکاف‌های اقتصادی، توده-نخبگان، مذهبی-سکولار و قومیتی چگونه صحنه سیاسی این کشور را شکل داده است

محررم اینجه	ستان اوغان	کمال قلیچ‌دار اوغلو	رجب طیب اردوغان
۰,۴۴%	۵,۱۷%	۴۴,۸۸%	۴۹,۵۱%

ناشران افغانستانی به خاطر ممانعت امارت به نمایشگاه نیامدند

غایبان مهم نمایشگاه کتاب تهران

نقدی بر فیلم دسته دختران

کدام دسته؟ کدام جنگ؟

با امضای تفاهمنامه‌ای صورت گرفت

همکاری دانشگاه آزاد و ثبت احوال در تبیین رفتارهای اجتماعی

تجربه نگاری

اساتید موفق

همیار فرهنگ

دانشگاه آزاد

اسلامی

محورهای طرح

- جهت‌گیری الهی فرهنگی در تدریس دروس تخصصی
- استاد مشاور فرهنگی تربیتی
- استاد مشاور کرسی‌های آزاد اندیشی و مشق امید و...

رویکردهای طرح:

- تربیت اعتقادی
- تربیت اجتماعی
- تربیت مهارتی

اساتید محترم تجارب ارزشمند خویش در کلاس را در ارتباط با محورهای مذکور تا تاریخ ۱۵ تیر ماه ۱۴۰۲ از طریق زیر ارسال نمایند:

ایمیل: tajrobeneghari@iaua.ac.ir
آی‌کی: https://igap.net/tajrobeneghari

تجارب در یافتی توسط گروه تخصصی بررسی، و تجارب برگزیده طی یک رویداد دو روزه در مشهد مقدس، ارائه و به برترین تجارب جوانان ارزشمندی اهداء خواهد شد.

دبیرخانه مرکزی: دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان
شماره تماس: ۰۲۴ - ۳۳۴۷۰۲۹۰

ارتش پاکستان و تجربه ۲ دهه ناکامی در سیاست‌ورزی

قدرت، تنزل خواهد داد. دقیقاً بر همین اساس است که حمله حامیان و طرفداران پر شمار خان به مراکز و پایگاه‌های پلیس و ارتش و حتی به محل سکونت آنان را نوعی شکستن تابوی اعتبار و حیثیت ارتش و ضربه جبران‌ناپذیری بر جایگاه خاص و برتر آن در ساختار سیاسی این کشور تلقی می‌کنند.

۳. از میان رفتن یکپارچگی و انسجام درونی ارتش

اگر چه از زمان شروع منازعه میان نخست‌وزیر سابق و نظامیان، مقامات عالی‌رتبه ارتش کوشش زیادی به خرج داده‌اند تا در برابر وی یکپارچه و منسجم نشان داده و صدای واحدی از آنها به گوش برسد، اما کاملاً روشن است که اختلاف‌نظرهای عمیقی میان آنها بر سر چگونگی مواجهه با خان وجود دارد. در همین راستا «زلمی خلیل‌زاد»، نماینده پیشین آمریکا در افغانستان، در توییتهای ضمن اشاره به اقدامات اشتباه ژنرال «عاصم منیر»، رئیس ستاد ارتش پاکستان، از استعفاي چندین افسر ارتش از سمت‌هایشان در جریان بحران اخیر خبر داده است. اما در این میان یک نکته مهم وجود دارد؛ این که منازعه صرفاً بر سر حمایت یا عدم حمایت از نخست‌وزیر سابق نیست، بلکه قضایای خان با یک منازعه بزرگ قدرت در درون ارتش نیز پیوند خورده است. از زمان مطرح شدن موضوع بازنشستگی ژنرال «باجوا»، رئیس سابق ستاد ارتش پاکستان، رقابتی در درون ارتش بر سر جانشینی وی شکل گرفت که با تلاش ژنرال‌ها برای جلب نظر و حمایت سیاستمداران جناح‌های سیاسی مختلف تمام شد. در آن هنگام عمران خان رود روی باجوا قرار گرفت و با حمایت از ژنرال فیض حمید که از متحدانش محسوب می‌شد، سعی کرد تا در این رقابت درونی ارتش نقش آفرینی کند. وقتی که نخست‌وزیر سابق نبرد را به ژنرال باجوا واگذار کرد، بسیاری کار او را در دفتر نخست‌وزیری هم تمام شده تلقی کردند. با کنار گذاشته شدن عمران خان از نخست‌وزیری، راه ژنرال باجوا نیز باز شد تا با کمک نخست‌وزیر جدید شهباز شریف، ژنرال «عاصم منیر» را که با او قربانی نزدیک داشت، در این مسند قرار دهد. در چنین موقعیتی اگر شرایط برای بازگشت دوباره خان به نخست‌وزیری مهیا شود، به‌طور قطع ژنرال عاصم منیر اولین قربانی این تغییرات خواهد بود. پس شاید بتوان گفت که این یک منازعه مرگ و زندگی برای ژنرال منیر و طیف حامیان او در ارتش است. اما اکنون این سوال مطرح می‌شود که چرا خان نتوانسته از اختلافات میان نظامیان بهره کافی را ببرد. شاید در این مورد باید به بی‌تجربگی و تا حدی شرم سیاسی ضعیف خان در برابر ارتش اشاره کرد. در واقع خان با تقابل علنی و حملات گسترده لفظی خود به نظامیان، مجموعه ارتش را زیر سوال برده و جایگاه و موقعیت آنان در ساختار سیاسی کشور را به مخاطره انداخته است. ژنرال‌های ارتش نیز به‌رغم تمامی اختلافات موجود در درون ششان، با درک این موضوع که روی کار آمدن مجدد «خان» معنایی جز کاهش قدرت و نفوذ ارتش در آینده نخواهد داشت، تا حد ممکن از هر گونه حمایت علنی یا حتی مخفی از خان پرهیز کردند. حتی برخی تحلیلگران این احتمال را نیز دور از ذهن ندانستند که برخی ژنرال‌های حامی «خان» به فکر تامین منافع خود از طریق قربانی کردن وی برآمده و از این طریق دوشان را هدف گرفتند؛ که هم از شر خان و دردسرهای او برای ارتش خلاص شوند و هم با طرح اتهام ترور به رقبای، ابزاری برای بیرون کردن آنها از صحنه قدرت در اختیار داشته باشند. در سایه چنین تحلیلی باید پذیرفت که عمران خان باید از حامیان خود در درون ارتش، بیش از دشمنانش هراس داشته باشد.

۴. تضعیف قدرت نظامی ارتش در برابر دشمنان داخلی و خارجی

در نهایت چنددهه‌مداخله و گرفتاری ارتش در بحران‌های سیاسی داخلی، تبعات منفی بر تمرکز نظامیان در حوزه‌های نظامی داخلی و خارجی بر جای گذاشته است. اعتراف تلخ و دردناک اخیر ژنرال «عاصم منیر» در مورد عدم آمادگی ارتش پاکستان برای هر گونه رویارویی نظامی با هند را می‌توان در همین راستا ارزیابی کرد. عمران خان نیز همین اظهارات را دست‌انبریزی برای تحقیر ارتش قرار داد و آنها را متهم کرد که به جای تقابل با هند، وی را هدف حملات خود قرار داده‌اند. اما جدا از بحث تقابل با هند، این بحران‌های سیاسی و مداخلات مکرر ارتش می‌تواند با تضعیف جایگاه و موقعیت ارتش در داخل، زمینه تقویت مواضع گروه‌های نظامی و مسلحی چون تحریک طالبان پاکستان یا جدایی طلبان بلوچ را فراهم کند. حتی ممکن است این مداخلات سیاسی ارتش به سربرآوردن نارضایتی‌ها و تحركات جدیدی بر علیه ارتش و به تبع آن امنیت کشور منجر شود.

یادداشت

میراحمد رضا مشرف

کارشناس حوزه بین‌الملل

با آزادی موقت عمران خان، نخست‌وزیر سابق از بازداشت نظامیان با دستور دادگاه عالی پاکستان، به نظر می‌رسد که بحران سیاسی و امنیتی این کشور فعلاً تا حدی فروکش کرده است. این تحولات موجب شده تا اکنون برخی عمران خان را پیروز نهای این منازعه خونین سیاسی و امنیتی تلقی کنند، اما با توجه به آزادی خان به قید وثیقه و دستور دادگاه برای حضور مجدد نخست‌وزیر سابق در محاکم قضایی، به‌طور قطع چنین قضائاتی بسیار عجولانه خواهد بود؛ به‌ویژه اینکه سوابق سیاسی نشان می‌دهد که نظامیان و ارتش پاکستان به راحتی از مواضع خود در قبال تحولات داخلی عقب‌نشینی نمی‌کنند. با این حال باید این موضوع را پذیرفت که این منازعه تا به این جای کار هم بیشترین ضرر و زیان را به ارتش و نظامیان این کشور وارد کرده و نقاط ضعف و آسیب‌پذیری‌های آنها را بیش از گذشته آشکار ساخته است. در همین راستا و در یک نگاه اجمالی شاید بتوان زان‌ها و آسیب‌پذیری‌های ارتش و نظامیان پاکستان در بحران فعلی را در چند حوزه مورد توجه و بررسی قرار داد.

۱. بازماندگی دو دهه مداخلات ناکام نظامیان در عرصه سیاست

در شرایطی که کودتای نظامی ژنرال مشرف بر علیه دولت نواز شریف در سال ۱۹۹۹، آخرین مورد مداخله مستقیم ارتش پاکستان در سیاست محسوب می‌شود؛ از آن زمان تاکنون مداخلات ارتش در سیاست به‌شکلی غیر مستقیم و از طریق همراهی و همکاری با نهاد‌های دیگری چون قوه قضائیه (مورد برکناری نواز شریف در سال ۲۰۱۷) یا حتی قوه مقننه (برکناری عمران خان از طریق استیضاح در مجلس در سال ۲۰۲۲) انجام گرفته است. با این حال به نظر می‌رسد که اغلب این مداخلات غیر مستقیم ارتش در صحنه سیاسی نه تنها نتایج و دستاوردهای مثبتی برای کشور به ارمغان نیاورده است، بلکه بعضاً بر رویارویی ارتش با متحدان سابقش نیز منتهی شده است. در موقعیتی که تقابل ارتش و عمران خان در عرصه داخلی نمونه برجسته این ناکامی‌ها است، در بعد سیاست‌ورزی خارجی نیز بسیاری حمایت ارتش از طالبان افغانستان و زمینه‌سازی برای بازگشت مجدد آنها به قدرت را اشتباه بزرگ در نظامیان پاکستان تلقی می‌کنند، به‌ویژه اینکه بازگشت طالبان با افزایش تحركات گروه‌های چپ‌گرا و تحریک طالبان پاکستان و وخامت اوضاع امنیتی در پاکستان توأم شده است. دقیقاً بر همین اساس چنین رخدادهایی است که برخی تحلیلگران مداخلات نظامیان پاکستان در عرصه سیاست و نتایج آن را با داستان معروف «فرانکشتاین» مقایسه می‌کنند؛ همان هیولایی که در زمان تخیلی «مری شلی» به دست فرانکشتاین ساخته شد و در نهایت به دنبال انتقام جویی از سازنده خود و نابودی وی برآمد.

۲. تضعیف جایگاه و موقعیت ارتش در میان مردم

این موضوع روشن است که از زمان استقلال پاکستان، ارتش و نظامیان یکی از اضلاع مهم یا حتی مهم‌ترین ضلع قدرت در این کشور به‌شمار می‌آیند. در این شرایط و به‌رغم مداخلات مستقیم و غیر مستقیم نظامیان در صحنه سیاسی این کشور، باز هم آنها همواره از سطوح مطلوب و مقبولی از محبوبیت و اعتماد در میان عامه مردم برخوردار بوده‌اند، چنانکه در جریان منازعات سیاسی اغلب از ارتش به‌عنوان نیروی سوم یا لقب «بی‌طرف‌ها» یاد می‌شود. اما به نظر می‌رسد عمران خان استثنای بزرگی در این قاعده به وجود آورده است. عمران خان سیاستمدار تازه کاری بود که با حمایت و پشتیبانی ارتش و با شعار مبارزه با فساد و نجات کشور از شرایط اقتصادی بحرانی بر سر کار آمد. حالا همین حامیان و متحدان سابق عمران خان که ارتش بدنه اصلی آن را شامل می‌شود، از مردم می‌خواهند تا نسبت‌هایی همچون بی‌فناختی اقتصادی و فساد را در قبال وی بپذیرند. با این همه وقوع یک فرآیند دوگانه، ارتش را در تنگنای سختی قرار داده است؛ از یک سو برخلاف انتظار ارتش و دیگر مخالفان، محبوبیت «خان» در میان مردم نه تنها کاهش پیدا نکرده، بلکه براساس نتایج انتخاباتی برخی ایالت‌ها و در کنار آن نتایج نظرسنجی‌های مختلف، روندی تصاعدی را طی کرده است، اما در سوی دیگر و همزمان با این رخداد، تقابل میان «خان» و ارتش به‌شدت اوج گرفته و جنبه علنی‌تری پیدا کرده است. برآیند این دو گزاره چیزی جز این نخواهد بود که بپذیریم ارتش در صورت تداوم رویکرد فعلی، نه تنها میزان محبوبیت خود را در میان مردم تضعیف خواهد کرد، بلکه موقعیت و اعتبار خود در جایگاه یک نیروی سوم یا «بی‌طرف» را به وضعیت یکی از طرف‌های منازعه کثیف